

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת וישב - חנוכה תשפ"ב

גיליון מס' 564

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

נר לכל ילד וילדה - צילום: אסטו - צפת

וכן הלאה והלאה. יש ילד שדורש תשומת-לב מיוחדת וכשהוא לא מקבל אותה הוא עשוי להיראות ילד עם הפרעות שונות; ויש ילד שפחות דורש זאת.

יש ילד שדורש כבוד (אצל גברים זה נפוץ) ולכן אם תפעלו איתו בצורה חזיתית - 'ראש בראש' - סביר להניח שתשיגו "אילוף" במקום "חינוך"; יש ילד עקשן שאם ננסה לרסן את תכונה טבעית זו - תמיד ניכווה (אלא אם-כן ננתב את יצר השליטה הזה למקומות חיוביים). והרשימה עוד ארוכה-ארוכה. יכלה הדף והיא לא תכלה.

4.

רק לאחרונה הייתי בבית אחד מגדולי גאוני הדור - שרבים מאוד משחרים לפתחו ונועצים בו בשאלות

אולם לאחר מחשבה הבנתי שברגעים מדודים של 'קבלת-קהל' לא רצה לזרוק תשובה כללית, והוא ביקש שהאיש יגיע אל אותו איש חינוך עליו, ולנסות למצוא פתרונות "על-פי דרכו". כלומר: על פי העולם שלו, המסגרת ושאר המרכיבים הסובבים המעצבים אותו - רק אותו - כדי ללמוד היכן בדיוק נמצאת הנקודה כדי לתת עליה מענה. **נר לכל אחד ואחד!**

3.

המשמעות ב"חנוך לנער על-פי דרכו" - גולת הכותרת של הספר החינוכי 'דָרְפו' שהוצאנו וששמו נגזר ממקרא זה - איננה רק שכל נער צריך לקבל חינוך המותאם לאופיו, כמדובר. זה לא אומר רק שעם ילד אנרגטי - למשל - צריך לפעול בדרך של תיעול וניתוב ולא השתקה והדחקה של אופיו הטבעי.

זה אומר גם מסר מהותי ופשוט: שאין - פשוט אין - משנה חינוכית סדורה אחת ו"שיטת חינוך" גורפת וקולקטיבית. כל מקרה והמענה הפרטני שלו. ברור שיש קווים כלליים, אבל אין משנה חינוכית אחת שאתה יכול להצביע עליה ולומר: "כזה ראה וקדש!" שהרי כשם שאין דעותיהם שוות כך אופיים. וכל מקרה צריך מענה קונקרטי. כי ייתכן שנכון שהקו זה אחווה וידידות, אבל במקרה הזה, בגלל סיבות אחרות, יש לנהוג אחרת. הנה טעימה מהחיים:

יש ילד שדורש 50% "גזר" ו-50% "מקל". יש לעומתו ילד שדורש 70% "גזר" ו-30% "מקל",

נר לכל ילד

שורות הרישיות - חלב אל לב

- מול נרות החנוכה

1.

תנו רבנן: מצות חנוכה - נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד (גמרא שבת כא, ב)

נר חנוכה - הנר והחינוך הוא (ראה גמרא שבת כג, ב שהרגיל בנר - יהיו לו בנים תלמידי-חכמים).

יש ויש.

יש את מקיימי המצווה כחוקתה, המאירים את הבית באור הנר - "נר איש וביתו". לצידם יש את "המהדרין" אשר מדליקים נר לכל אחד ואחד.

"לכל אחד ואחד" - מאי משמע?

2.

הכי-קל "לדקלם" מסרים חינוכיים. 'דוגמא אישית' - למשל.

אולם המסרים החינוכיים הכוללניים - לא רבים הם. והמסר החינוכי העליון הנו למעשה: שאין משנה חינוכית סדורה אחת. אין שפה אחת ודברים אחדים בנושא הרגיש הזה. משנת החינוך היא - בהכרח - אינדיבידואלית. כאן חובה לדעת שיש להדליק "נר לכל אחד ואחד".

להאיר לכל ילד בדרכו שלו. הוי-אומר: לעשות עבודה יסודית של עמידה על אופיו ותכונותיו האישיות וכך לתת לו מענה חינוכי ממוקד. אי-אפשר לעשות 'העתק-הדבק' גם בין אח קטן לגדול.

... אין - פשוט אין -

משנה חינוכית סדורה אחת ו"שיטת חינוך" גורפת וקולקטיבית. מעצם מהותו - החינוך דורש מענה אינדיבידואלי ומותאם לאופי. נר לכל אחד ואחד!

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

השולחן, וכל הילדים דשים אותם בידיהם הטהורות.

'זורה' - מביאים 2 קערות. מניחים את השיבולים בקערה אחת, מדליקים מאורר, זורקים את השיבולים לאויר מול המאורר מעל לקערה השניה, ואז החיטים

נופלות לקערה, בעוד הקליפה עפה ברוח.

'טוחן' - אני מביא לכיתה את המטחנה הידנית ממאפיית המצות שלי, וטוחן איתם בכיתה.

ובכלל, כמעט בכל נושא שאנו לומדים אני מספר סיפור שקרה עמי בקשר לסוגיא הנלמדת. התלמידים שואלים אותי: "איך כל דבר שאנו לומדים קורה לרב'ה"?... אבל אני לא ממציא סיפורים, רק מה שקרה עמי באמת". עד כאן מדברי הרב שטיינברג שליט"א. אין ספק שתלמידיו מתחברים לחומר הנלמד עד זקנה ושיבה!

ויש גם המחשות לימודיות בבית.

הכירו את הספר הבלתי-יאומן: 'שירת דבורה - מסכת עירובין'. הוא כולל את 'משניות עירובין', עם פירוש קצר מאת הרב יונתן בקרמן שליט"א, ועם המחשה מ'קליקס' על כל דין במשנה, מאת בניו ובנותיו שיחי'!

הספר נוצר בזמן שהאבא למד גמרא עירובין בכלל, ובמקביל לימד את בניו משניות עירובין, והם המחישו את הנלמד ב'קליקס'. התמונות צולמו, והפכו לספר אמיתי (לרכישתו אצל המחבר - 052-7155-400 chanib300@gmail.com)

הנלמד ב'קליקס'. התמונות צולמו, והפכו לספר אמיתי (לרכישתו אצל המחבר - 052-7155-400 chanib300@gmail.com)

ונעבור לסוג נוסף של הנגשת הלימוד:

במשך השנים שהנני לומד עם נוער מתמודד, נוכחתי לראות כי הם מתקשים להתחבר ללימוד העיון הרגיל, אך מצד שני לא רציתי לוותר על הדבר האדיר שנקרא 'לימוד בעיון', שהוא היסוד הרוחני לכל בנין אישיות האדם.

ובכן כתבתי בס"ד סדרת 'מראי-מקומות', ללימוד עיון, בצורה קלה ומרתקת, מבלי לוותר על הלומדות הישיבתית הצרופה.

ברוך ה' זה עובד מצוין! בחורים רבים שהתקשו ללמוד עד כה, התחברו באופן זה ללימוד העיון, וזכו להתענג על הלימוד ואף לחדש חידושי תורה בעצמם.

לאחרונה זכיתי להרחיב את מאגר המראי-מקומות, וכעת הוא כולל חלקים מן המסכתות הבאות: ברכות, שבת, פסחים, ראש השנה, סוכה, קידושין, בבא קמא, בבא מציעא, סנהדרין, מנחות (תפילין). כל הרוצה את מראי-מקומות יקבלם בשמחה ובחינם על ידי פניה אלינו במייל.

מי שרק יגדיל ראש יגלה - שיש לנו מיליון דרכים אך להמחיש את הלימוד ולהפוך אותו למרתק, גם בפני הצעירים הכי סרבנים שיש.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

נר הנוכה השמן של שביעית (ב')

עוד ימים אחדים יחול חג החנוכה ובשנת השביעית מסתמנת שאלה אקטואלית-משהו: האם ניתן להדליק נר חנוכה בשמן של שביעית. בשבוע שעבר הבאנו את הפנים הראשונות של הסוגיה: האם שימוש של מצווה נחשב 'הפסד' ביחס לאכילה או שמא לא. עתה נביא פנים נוספות לסוגיה מרתקת זו.

הנה יודוע שהריד"ב נקט מפורשות שאסור להשתמש בשמן של שביעית לנר חנוכה וזאת משום דאסור להשתמש לאורה ובכך מפסיד השמן שיכול - ומויעד - לשימוש באורה.

ויחודד לאור האמור לעיל שהגדר בשביעית שונה משאר מקומות שאסרו בהנאה וכדומה. דבשביעית לא הקפידה תורה רק על איסור ההנאה אלא שחקקה לנו שכל שימוש שהינו פחות מהדרגה הגבוהה ביותר של 'לאכלה' - כבר נחשב 'להפסד', הגם שבעינינו הוא שימוש ראוי ומקובל. אבל כל שלא משמש לשימוש המקסימלי והטוב ביותר, חשיב פגימה בקדושת הפירות שביעית. וצ"ל שגם כאן הגם שיש תועלת רבתי בעצם השימוש למצווה, אולם מ"מ עדיין חשיב 'להפסד'. ויל"ד בזה עוד.

והראוני בשו"ת מהר"ש ענגיל (סימן ד') שטען כי בהיות ואחרי מחצית השעה מותר להשתמש לאורה אזי לא נחשב כ'הפסד' בשל העדר הנאת האורה מהנר. ויש לתמוה שהרי סוף-סוף במחצית השעה הראשונה - שהיא עיקר זמן המצווה - לא יוכל ליהנות מהאורה של השמן, וסוף-סוף נחשב שמפסיד השמן בגלל שבפרק זמן זה לא יכול ליהנות מאורו, בניגוד לשימוש רגיל שכן.

ואולי היה מקום ליישב דסו"ס אין אנו דנים על שעת האורה בפועל אלא מעשה ההדלקה ובהיות ומעשה ההדלקה איננו רק למחצית השעה וההדלקה הלא היא נמשכת עד כיבוי הנר (וכדוגמת תמיהת הנימו"י הנודעת בסוגיית "אישו משום חציו" במסכת ב"ק כב, א), ומעשה א"א להגדיר את מעשה ההדלקה כמעשה הפסד, דסו"ס המעשה הוא מעשה מעורב ויש בו גם היתר גמור. (וכמובן שבתפוחות הראשונות המתכלות יש מעשה הפסד, כי אין כאן היתר הנאה, אבל המעשה בכללותו לא יכול להיות מוגדר כמעשה הפסד).

אלא שהדברים הללו יפים לפלפול אך אין בהם ממש שכן למעשה בשביעית תמיד הולכים אנו בתר עיקר השימוש בעצם, ועיקר השימוש של האדם כעת הוא לנר חנוכה, שהרי לא היה מדליק סתם, וא"כ לא אכפ"ל האם בפועל יכול ליהנות מכך גם הנאת האור. וכבר מצינו כזאת שכתב מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל בשו"ת מנחת שלמה סימן נ"א גבי שיעקר ההדלקה לכבוד ביהנ"ס אזי אסור אולם בנר שבת עיקר שימושו למאור ושרי.

אולם את עצם הסברה הזו לחלק בין נרות שבת לחנוכה יש להבין שכן גם לגבי נרות שבת אכתי בזמננו לא באמת מודליקים הם לשם אורה ושלום-בית (שהרי יש פלורונסטים) ומדוע שלא יהא הדבר אסור כי בסופו של דבר אין כאן שימוש אמתי והרי זה בגדר 'להפסד' (ואף שכבר כתבו האגרות משה ועוד שכייון שאם ייכבה החשמל הנרות יועילו אזי ניתן לברך עליהם אף שבפועל אין מהם הנאה של "שלום בית", אך מ"מ עדיין אי אפשר להגדירן כנרות לאורה, כי אין בהם כל שימוש כזה בפועל).

ספר 'קליקס'

הרה"ג רבי יחיאל פליסקין

ראש מכון 'שתולים' לנוער

בשבוע שעבר עסקנו בשאלה: איך באמת מחברים את הנערים המתקשים ללימוד?

התשובה בקצרה היא: לצאת מן הקופסא! לחפש דרכים חדשות כיצד להפוך את הלימוד להיות נגיש, מעניין ואקטואלי. נביא מספר דוגמאות לכך.

אחת הדברים לעורר ענין בלימוד, כך הבאנו, היא ללמוד סוגיות במשנה או בגמרא עם המחשות חיות מתוך השטח. לא רק בתור 'תמונת רקע' יפה לסוגיא, אלא ממש ללימוד את הסוגיא בעיון יחד עם בדיקת החפצים האמיתיים של המצוה.

בזמן קיץ-אלול הקודם, למדנו בשיבה למתמודדים מסכת סוכה, פרק לולב הגזול. ובכן, השגתי בס"ד את ארבעת המינים, כל אחד כשלמדנו את סוגיותיו, והלימוד לווה בהמחשה חיה.

רבתי, אין לי מילים לתאר את האש ואת האנדרנאלין שהמחשות מכניסות לבית המדרש! הלימוד הופך להיות מרתק ומסעיר, ולא רק זו, אלא אנתנו באמת מבינים את הסוגיות הרבה יותר טוב, בזכות ההמחשות!

השבוע ברצוני להביא עוד מספר דוגמאות בנושא חשוב זה. וכדלהלן.

אחד המלמדים המיוחדים בירושלים, הרה"ג ר' אברהם שטיינברג שליט"א, סיפר לי על המחשות לימודיות נפלאות שהוא עורך לתלמידיו:

"מדי שנה אני יוצא עם התלמידים למושב 'סודות', כדי לקצור חיטים עבור מאפיית המצות הפרטית שאני מחזיק בחצר ביתי.

אני ממחיש להם בו בזמן גם את 'מלאכת קוצר בשבת', גם את 'קצירת חיטים למצות', וגם את 'קצירת העומר' עם כל הטקס הנלווה אליו (איזה הספק!...!).

וכשאנו מגיעים בכיתה למשניות מסכת שבת, אני מביא מהחיטים, וממחיש את המלאכות:

'דש' - מחברים כמה שולחנות יחד, פורשים עליהם סדין גדול, שופכים את השיבולים על

לקבלת חומרים הינוכיים מרתקים

מאת הרב פליסקין - פנו למייל:

shtulim10@walla.com

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

... לראותם בלבד!

הבכי של הסבא הקדוש - הציל את הנכדים מהסחף של אמריקה החומרית << ומתי הוא שפך תפילות?

לאחרונה יצא לי להיות על אם-הדרך בנסיעה מחוץ לעיר, כששכני לספסל באוטובוס העביר את הזמן בקריאת הגיליון של 'מאמר התחזקות' - העוסק בנושא שמירת העיניים. שמחתי לגלות את תחומי התעניינותו, ונקשרה בינינו שיחה בנושא.

בגליון ההוא הבאתם מכתב מאחד מקוראי הגליון שעל ידי אי-הסתכלות בעת הליכה ברחוב, שורה על האדם מעין קדושת ההסתכלות בנרות חנוכה, שקדושתן גדולה עד למאוד כידוע.

***

בתוך הדברים, שח לי אותו יהודי עובדה נאה הקשורה לנרות חנוכה ולסגולתן הגדולה. וכה סיפר:

בתו הבכירה של הקדושת ציון מבאבוב זי"ע שהתה פעם בחנוכה אצל זקנה הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע. והנה בשעת הדלקת הנרות הבחינה הנכדה בדמעות הזולגות מעיני הסבא קדישא מאין-הפוגות.

"מדוע תבכה סבא?" - שאלה.

השיב לה: "כדי שתזכו לצאצאים הולכים בדרך ה'!"

למחרת ראתה שבכי הסבא עדיין לא שקט, ושוב שופך הוא דמעות כמים ליד הנרות. הביעה בשנית את תמיהתה על פשר הבכיה, והפעם הייתה התשובה, "בוכה אני למען נכדך, שיהיו יראי השם!"

ויהי ללא.

***

נרות החנוכה מאירות ומזכירות את העיניים שלנו.

אותה נכדה הקימה לימים את ביתה עם הרה"צ ר' יעקב ישראל טווערסקי זצ"ל, ובשלב מסוים שמו את פעמיהם למדינת אמריקה, לעיר מילווקי, וויסקונסין.

חרף הנסיונות הקשים בימים ההם באמריקה בכל מה שקשור ליהדות כנודע, היה ביתם מושתת על יסודות חזקים של תורה וחסידות, וזכו שכל צאצאיהם ונכדיהם צעדו בדרך הסלולה, וגדלו לשם ולתפארת.

אותן דמעות קדושות לא נאבדו, ושנים רבות אחר-כך אכלה מפירותיהן!

***

ואם שמירת העיניים כמוה כנרות חנוכה, נמצא שבשעת שמירת העיניים יש עת רצון גדול מאוד להתפלל לנחת מהצאצאים!

***

ואגב, זוהי ההזדמנות להזכיר את שכתבו בספרים הקדושים כי ההסתכלות בנרות חנוכה הקדושים יכולה להוות כפרה לכל מי שפגם בעיניו במהלך השנה, והסתכלות זו מטהרתו ('עבודת ישראל') וכן ההסתכלות בנרות היא סגולה שיותר עיניו זכות ולא ייראו במראות אסורות במהלך השנה ('שפתי צדיק')

(מתוך: הגיליון המופלא 'מאמר התחזקות' - גיליון י"א - פרשת תולדות תשפ"ב)

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

שיחות לילה

שיח יהודי פורה בעבודת ה'

נס חנוכה בטורקיה

**והשבוע: על כוחם של מילות-
התהילים לרפאות לב דווי**

הרב לודמיר: שלום הרב אבישי. רציתי שנדבר השבוע על המונולוג המיוחד של בני-הזוג אוקנין מהכלא בטורקיה.

אבישי פרי: כן, שמעתי על זה. אולי רצית לדבר על זה בגלל שהם אמרו ש"היינו שמונה ימים בכלא. זה הנס-חנוכה הפרטי שלנו", ואנחנו בערבו של החג.

הרב לודמיר: לא רק בגלל זה. ישנם כמה מילים במונולוג של האמא שדיבר אליי במיוחד.

כך צוטטה לאחר ששחררה מהכלא הטורקי: "אכלתי רק לחם ומים, כי אני שומרת כשרות. במהלך כל הימים במעצר אמרתי 'אני השם הושיעה נא'. התפללתי. אמרתי פסוקי תהילים שאני זוכרת וזה נתן לי כח. נתן לי עוצמה. ברוך השם השתחררנו בסוף".

הדברים שנאמרו על התהילים - והדהדו בתקשורת הישראלית - עשו קידוש ה' גדול. לי אישית הם הזכירו תקופות אחרות ואפלות של שואה וכדומה, שיהודים אמרו תהילים והמילים הללו ריפאו את נפשם הדוויה. יש כח בתהילים ברגעי מרירות ומצוקה. יש בהם עוצמה וכח.

אבישי פרי: התהילים תמיד ליוו את היהודי - בימי שמחה כבימי צער. בימי צער, ימים של "ממעמקים" או "בצרתה לי" - התהילים נתנו לו אפשרות לשפוך שיחו ולהתחנן לפני בוראו.

גם בימים של שמחה הוא ידע לומר "מזמור שיר". בכל תהלוכות-החיים של היהודי - הספר הזה, המהול בדמעות יהודיות כה רבות, מלווה אותו ונותן לו עוז ועוזו, מרפא פצעים וחובש מזור וצרי לכאב.

הסיפור עם הכלא הטורקי דשנת תשפ"ב - חולל קידוש-השם עצום, וכד-בבד חיבר אותנו להיסטוריה המיוחדת של הספר המיוחד של נעים זמירות ישראל ואל מקומו בחיי היהודי.

חלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

...להדליק נר של דרכו!

'דרכו' - זה לא עוד ספר.

זו יצירת-איכות משובחת וייחודית

מקולמוסו הנובע והנוגע-ללב

של הסופר הצפתי הרב אברהם! פרידמן.

לרגל חג החנוכה - החג והחינוך, הספר, שכבש בסערה בתים רבים בצפת,

יצא לאור בפורמט מוקטן וידידותי ובמהדורה עשירה ומיוחדת.

קרוב ל-100 מאמרים משובחים ומקוריים שלא ישאירו אתכם אדישים.

בואו איתנו לחפש אנושי מרגל

ויזכר-דרכו לחינוך וחינוך האדם.

כ-400
עמודים!

מהדורה רגילה: 20 ₪

מהדורה מורחבת: 25 ₪ בלבד!

לפרטים ורכישה (לא ניתן להשיג בחנויות!):

פלא' - 050-4116867

דוא"ל: abyisrael@gmail.com

